

Nr 519.

Av herr **Mogård**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, med förslag till ecklesiastik boställsordning m. m.*

Kungl. Maj:ts proposition nr 187 med förslag till ecklesiastik boställningsordning m. m. innebär en efter undertecknads mening riktig reform i förenklande och förbilligande riktning. Det förefaller egendomligt, att hittills på ifrågavarande område, förvaltningen av församlingarnas prästboställen, ett undantag gjorts från den kommunala självstyrelsen, vilken på så gott som alla andra kommunala områden blivit genomförd. Kommunerna få sålunda själva förvalta skolväsen, fattigvård och många andra angelägenheter, men beträffande förvaltningen av prästboställena ha kommunerna ställts under förmynderskap av domkapitel, länsstyrelser, domänstyrelsen och kammarkollegiet m. fl. myndigheter. Och dock är väl förvaltningen av dessa boställen, vilka ju med få undantag äro till storleken fullt jämförliga med vanliga bondejordbruk och bondesko-gar, en uppgift, som särskilt väl skulle lämpa sig för sockenborna själva. Deras kompetens lär härvidlag icke vara mindre utan snarare större än de nuvarande förvaltande myndigheternas.

Om jag sålunda kan ansluta mig till huvudtanken i propositionen, nämligen boställsförvaltningens kommunalisering, så nödgas jag å andra sidan påyrka ändringar i ett par av de föreslagna bestämmelserna.

Det har synts mig betänkligt, att i propositionen föreslagits inrättandet av en ny kår av skogstjänstemän, och jag har vunnit övertygelsen att förslaget i detta avseende går för långt. Enligt propositionen skall kontrollen över boställsskogarnas förvaltning vara anförtrodd åt en stiftsintendent inom varje stift. Denne skall till sitt förfogande ha en, i de skogrikaste stiftet två, skogsvaktare. Ifrågavarande skogspersonal skall ha till egentlig uppgift att kontrollera, att boställsskogarna icke vanskötas. Vid sidan härav skola de utöva instruerande och uppfostrande verksamhet. De pastorats medlemmar, som syssla med boställsskogarna, skola sålunda av skogstjänstemännen erhålla råd och anvisningar. Överhuvud synes det vara meningen, att skogspersonalen skulle vara en kraft, som genomsyrade skogsförvaltningen och hölle denna igång på ett tillfredsställande sätt.

En tanke, som ligger mycket nära till hands och som också diskuterats, är att låta länens skogsvårdsstyrelser, vilka kontrollera skogsvården på enskildas skogar, också få uppsikten över prästskogarna. Denna tanke

avvisades emellertid såväl i det sakkunnigförslag, varå propositionen bygger, som i själva propositionen. Man kan förstå anledningen härtill. Den torde nämligen vara att söka i hänsyn till kyrkofondens intressen. Ju lägre avkastningen från prästskogarna blir desto större bli anspråken på kyrkofonden. Det är därför från synpunkten av kyrkofondens, d. v. s. samtliga pastorats eller »det allmännas», intresse av största vikt att tillse, att sådana åtgärder, som erfordras för erhållande av en tillfredsställande avkastning, icke eftersättas. Vidare är det ur samma synpunkt angeläget, att avkastningen av prästskogarna kommer att inflyta så jämnt som möjligt. Eljest skulle församlingarna frestas att omedelbart uttaga betydande virkesmängder för att sedermera, när virkeskapitalet är förbrukat, begära understöd från kyrkofonden.

Det synes emellertid undertecknad sannolikt, att samma trygghet för kyrkofondsintressena skulle kunna vinnas med mindre vidlyftiga anordningar än de föreslagna.

Jag ber få erinra om att närmare en tredjedel av alla prästskogar är mindre än 25 hektar och att över hälften av dem är mindre än 50 hektar (se Amilons utredning om Sveriges prästskogar, Stockholm 1920, sid. 52). Dessa skogar lämna ingen behållen kontant avkastning, utan hela virkesskörden å dem tages i anspråk till boställets husbehov och för andra virkesbehov, som enligt gällande författningar skola in natura tillgodoses från prästskogarna (se kyrkofondskommitténs huvudbetänkande sid. 72, tablå XXII). Även om genom förbättrad och förbilligad förvaltning samt inskränkningar i rätten till naturavirke flera boställsskogar än för närvarande komma att lämna behållen kontant avkastning, så torde man kunna räkna med att en betydande del av skogarna, troligen alltid över en tredjedel, icke kunna lämna kontant avkastning. Dessa skogar lära sakna större intresse för kyrkofonden. Det synes därför icke finnas anledning att för deras vidkommande anordna någon annan kontroll än den som anses tillfyllest beträffande enskilda skogar.

Vad angår Luleå stift, så erinras om det förslag till vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden, vilket genom propositionen nr 217 förelagts årets riksdag. Enligt detta lagförslag skola enskilda skogar inom lappmarkerna stå under skogsvårdsstyrelsernas uppsikt samt vara underkastade utsynings tvång. Avverkningsplaner skola upprättas och fastställas för dessa skogar. De föreslagna bestämmelserna påminna mycket om vad prästlöne-regleringssakkunniga föreslagit för prästskogarna. Det synes därför vara lämpligt, att prästskogarna inom Luleå stift bliva föremål för samma omsorger från därvarande skogsvårdsstyrelser som de enskilda skogarna inom lappmarkerna.

De stift, som äro viktigast i fråga om kyrkofondens intresse av prästskogarna, äro Härnösands (60,695 har skogsmark), Uppsala (34,690 har), Västerås (27,291 har), Karlstads (28,876 har) samt Växjö (29,508 har). Inom

dessas stift finnas sammanlagt 416 prästskogar över 100 hektar. Inom Luleå stift finnas 61 sådana skogar. Inom övriga stift finnas sammanlagt blott 137.

Med hänsyn härtill synes det, som om den i propositionen tilltänkta skogsorganisationen skulle kunna inskränkas till Härnösands, Uppsala, Karlstads gemensamt med Västerås stift och Växjö stift, medan de befo-genheter, som enligt propositionen tillkomma stiftsintendenten, i övriga stift böra kunna anförtros skogsvårdsstyrelserna inom varje län. De prästskogar över 50 har som härigenom skulle ställas inunder skogsvårdsstyrelserna, äro i Södermanlands län 40 (därav 12 över 100 har och ingen över 500 har), i Örebro län 30 (18 — 1), i Östergötlands län 46 (25 — 1), i Gotlands län 42 (19 — 0), i Skaraborgs län 57 (20 — 0), i Göteborgs och Bohus län 12 (3 — 0), i Blekinge län 10 (3 — 0), i Kristianstads län 28 (4 — 0), i Malmöhus län 5 (0 — 0) och i Hallands län 38 (4 — 0). Area-lerna äro i Södermanlands län 5,363 har, i Örebro län 6,167 har, i Öster-götlands län 8,489 har, i Gotlands län 5,033 har, i Skaraborgs län 9,264 har, i Göteborgs och Bohus län 2,640 har, i Blekinge län 1,259 har, i Kri-stianstads län 3,974 har, i Malmöhus län 1,056 har och i Hallands län 4,322 har. I dessa arealer ingå också de skogar, som endast lämna husbehovs-virke.

Även om i nu senast avhandlade län man synes kunna nöja sig med att låta skogsvårdsstyrelserna ha uppsikten över prästskogarna, lär det måhända vara lämpligt att vidtaga särskilda åtgärder för att tillvara-taga kyrkofondens intressen. Dessa representeras ju närmast av veder-börande domkapitel, och det kan därför ifrågasättas, huruvida icke dom-kapitlet bör få förordna en sakkunnig person att inträda som ledamot i skogsvårdsstyrelsen vid behandling av ärende rörande prästskog, som kan förväntas lämna behållen kontant avkastning.

Såsom brist i det nuvarande förvaltningssättet har allmänt framhållits den rådande uppdelningen av förvaltningsbefogenheterna å ett flertal myndigheter. Jag har icke kunnat värja mig för intrycket, att åtskilligt av enahanda uppdelning återfinnes inom det föreslagna kontrollsystemet. Boställsnämnder och stiftsintendenter fungera fullt fristående, och den myndighet, som av ålder varit den centrala i kontrollen över boställsför-valtningen liksom över hela den kyrkliga verksamheten, nämligen dom-kapitlet, har i propositionen ställts vid sidan av kontrollen och tilldelats ställning som part. Det föreslagna systemet saknar en enhetlig central och sammanhållande kraft. En sådan synes emellertid kunna erhållas genom någon omläggning av vad som föreslagits i propositionen.

Redan ovan ha betänkligheter uttalats mot inrättandet av en fristående ny tjänstemannakår. Undertecknad har dock icke ansett sig beträffande alla stift kunna föreslå en annan ordning utan anser det lämpligt, att stiftsintendenter tillsättes inom fem stift, därav en intendent gemensamt för två stift. Emellertid synes det mig icke riktigt att han erhåller en

så självständig ställning, som i propositionen föreslagits, utan håller jag före, att beslutanderätten i de ärenden, som skulle ankomma på honom, i stället bör förläggas till domkapitlet. Stiftsintendenten bör vara föredragande i sådant ärende samt såsom tillfällig ledamot i domkapitlet deltaga i ärendets avgörande.

En liknande anordning beträffande kontrollen över jordbruksförvaltningen vore visserligen icke otänkbar, men övervägande skäl synas dock tala för bibehållande av boställsnämnden. Denna är för närvarande dels förvaltande myndighet (t. ex. arrendeuppskattning), dels kontrollerande organ (ekonomisk besiktning), dels ock domstol (av- och tillträdessyn). Enligt propositionen skulle nämnden bli endast kontrollorgan. Men det oaktat bibehålles en del med dess dömande uppgifter sammanhängande drag. Sålunda klagar man från nämnden till domstol i stället för till överordnade kontrollorgan och de sist nämnda (länsstyrelse och domkapitel) erhålla blott ställning som parter vid nämndens förrättningar. Denna anordning synes vara en rest av det äldre systemet och sakna berättigande därest nämnden blir ett rent kontrollorgan. Jag föreslår därför, att klagan över boställsnämndens beslut skall föras icke hos synerätt utan hos domkapitlet. Härigenom erhålles i varje stift en central ledning över kontrollen.

Undertecknad inser naturligtvis, att man på sina håll kan hysa tvekan om lämpligheten av att ge domkapitlet denna ställning. Betänkligheterna hänföra sig till två omständigheter, nämligen dels domkapitlens påklagade brist på kompetens för praktiska uppgifter, dels den inskränkning av det »statliga» inflytandet på kontrollen, som skulle inträda. Vad den senare omständigheten angår, så kan den icke tillmätas så stor betydelse. Domkapitlen äro lika väl som andra myndigheter organ för staten. I dem sitta i regel endast två prästerliga tjänstinnehavare, biskop och domprost, medan majoriteten består av lektorer eller professorer, vilka tillsätts av Kungl. Maj:t.

Vad domkapitlens kompetens för handläggning av frågor, som röra jord- och skogsbruk, angår, är det onekligen så, att den nuvarande sammansättningen icke är någon garanti för sådan kompetens. Om vad jag ovan föreslagit angående stiftsintendenternas ledamotskap i domkapitlen vinner gillande, skulle emellertid sakkunskap komma att tillföras de fem domkapitel, hos vilka intendent anställles. Övriga domkapitel åter böra få möjlighet att med sig adjungera en i praktiska värv förfaren person. Medel till arvode åt denne böra erhållas ur kyrkofonden.

Med stöd av vad nu anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte vidtaga följande ändringar i Kungl. Maj:ts proposition nr 187, nämligen därhän,

1) att stiftsintendenter skola tillsättas blott i Härnös-

sands, Uppsala, Västerås stift gemensamt med Karlstads och Växjö stift;

2) att uppsikten över boställsskogarna i övriga stift uppdrages åt skogsvårdsstyrelserna i vederbörande län;

3) att stiftsintendenterna i de stift, där sådana tillsättas, bliva ledamöter av domkapitlen vid handläggning av ärende angående boställe;

4) att den beslutanderätt, som enligt propositionen skulle tillkomma stiftsintendent, i stället uppdrages åt domkapitlet, där den ej skall förläggas till skogsvårdsstyrelse;

5) att domkapitel i stift, där stiftsintendent ej finnes, skall i frågor, som röra boställen, med sig adjungera en i praktiska värv förfaren man, vilken erhåller arvode av kyrkofonden, samt

6) att klagan över boställsnämnds beslut föres hos domkapitlet;

samt anhåller,

att vederbörande utskott måtte utforma de lagtextändringar, som erfordras för förverkligande av denna hemställan.

Stockholm den 5 april 1932.

Bertil Mogård.
